

Formulazio eta Nomenklatura I. Kimika Ez-organikoa

- 1. Gaia: Konposatu ez-organikoak. Irizpide Orokorrak
- 2. Gaia: Elementuak
- 3. Gaia: Hidrogenoaren konposatu bitarrak
- 4. Gaia: Oxigenoaren konposatuak
- 5. Gaia: Hidroxidoak
- 6. Gaia: Oxoazidoak eta oxoanioiak
- 7. Gaia: loiak eta erradikalak
- **8. Gaia: Gatzak**

Oharra

Artxibo honetako irudi guztiak ikasturte honetako irakasle-taldeak sortu ditu, eta Creative Commons CC BY-NC-SA lizentziaren arabera erabili beharko dira.

8. Gaia: Gatzak

- Gatzen izendapena
- Gatzen formulazioa

Oharra

Ikasmaterial hau ikasturte honetarako gomendatutako material bibliografikotik egokitu da. Sakontzeko, jatorrizko iturria irakurtzea gomendatzen da, bereziki honako lan hauek:

- Beobide, G.; Reyes, E.; Castillo, O.; Uria, U.; Perez-Yañez, S.; Cepeda, J.; Carrillo, L.; Vicario, J. L. Formulazioa eta Nomenklatura Kimikoa. IUPACen Arauak eta Ariketak. *Unibertsitateko Eskuliburuak - Manuales Universitarios*, 2019, 1-348. Ed. Servicio Editorial de la UPV/EHU. ISBN 978-84-9082-999-8 .
- Beobide, G.; Reyes, E.; Castillo, O.; Uria, U.; Perez-Yañez, S.; Cepeda, J.; Carrillo, L.; Prieto, L.; Vicario, J. L. Formulazioa eta Nomenklatura Kimikoa. IUPACen Arauak eta Ariketak. Ariketen Ebazpenak. *Unibertsitateko Eskuliburuak - Manuales Universitarios*, 2019, 1-93. Ed. Servicio Editorial de la UPV/EHU. CC BY-NC-ND 4.0.

Gatzen izendapena

- Gatzak izendatzeko lehendabizi katioia eta ondoren anioia aipatzen da.
- Anioia atomobakarrekoa edo homopoliatomikoa bada –uro atzizkia hartuko du.
- Anioia heteropoliatomikoa bada –ito edo –ato atzizkia hartuko du jatorrizko oxoazidoaren izendapen tradizionalen.
- Konposatuaren estekiometria adierazteko ioi bakoitzari dagokion karga-zenbakia edo oxidazio-zenbakia, parentesi artean eta hutsunerik gabe, idatz daiteke. Aurrizki biderkatzaileak erabil daitezke ere.

$\text{Ni}_3(\text{PO}_4)_2$: nikel(2+) fosfato
nikel(II) fosfato
nikel(2+) tetraoxidofosfato(3–)
nikel(II) tetraoxidofosfato(V)
trinikel bis(tetraoxidofosfato)

Gatzen izendapena

- Hona hemen adibide batzuk:

Gatza	Anioia	Izen tradizionala	IUPACen izen sistematikoa
NaCl	Cl ⁻	sodio kloruro	sodio kloruro
NaOCl	OCl ⁻	sodio hipoklorito	sodio klorurooxigenato(1-) sodio oxidoklorato(1-)
NaClO ₂	ClO ₂ ⁻	sodio klorito	sodio dioxidoklorato(1-)
NaClO ₃	ClO ₃ ⁻	sodio klorato	sodio trioxidoklorato(1-)
NaClO ₄	ClO ₄ ⁻	sodio perklorato	sodio tetraoxidoklorato(1-)
Na ₂ SO ₃	SO ₃ ²⁻	sodio sulfito	sodio trioxidosulfato(2-)
Na ₂ SO ₄	SO ₄ ²⁻	sodio sulfato	sodio tetraoxidosulfato(2-)

Gatzen formulazioa

- Gatzetan, konposatu neutroak direla kontuan izanik, karga positiboen batura eta karga negatiboen kopurua berdinak izan behar dute.
- Formulatzean, neutraltasuna lortzeko, ioi bakoitza bere kontraioiaren kargarekin biderkatuko da. Hau da, katioiaren azpiindizea anioiaren karga izango da, eta alderantziz. Posible denean azpiindizeak sinplifikatuko dira.

Izena	Katioia	Anioia	Gatza
kobalto(2+) bromuro	Co^{2+}	Br^-	CoBr_2
kobalto dibromuro			
sodio hidrogenosulfuro	Na^+	HS^-	NaHS
nikel(2+) hidrogenokarbonato			
nikel(2+) hidroxidodioxidokarbonato(1-)	Ni^{2+}	HCO_3^-	$\text{Ni}(\text{HCO}_3)_2$
nikel bis(hidrogenokarbonato)			
manganeso(2+) sulfuro	Mn^{2+}	S^{2-}	MnS
manganeso sulfuro			
magnesio hidrogenofosfato	Mg^{2+}	HPO_4^{2-}	MgHPO_4
magnesio hidroxidotrioxidofosfato(2-)			
kromo klorato			
kromo(3+) trioxidoklorato(1-)	Cr^{3+}	ClO_3^-	$\text{Cr}(\text{ClO}_3)_3$
kromo tris(trioxidoklorato)			
kobre sulfato			
kobre(2+) tetraoxidosulfato(2-)	Cu^{2+}	SO_4^{2-}	CuSO_4
kobre tetraoxidosulfato			